

БИБЛИОТЕКА
•СЪВРЕМЕННИ СВИДЕТЕЛИ•

В Зографската издателска поредица
Библиотека • Съвременни свидетели •
се публикуват текстове на наши
съвременници, които със слово и живот
свидетелстват за неизменното и вечно
ново предание на Христовата Църква

© За гръцкото издание: Ἱερὸν Ἠσυχαστήριον «Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης ὁ
Θεολόγος»

57006 Βασιλικά Θεσσαλονίκης - Ἑλλάς

Света обител „Свети евангелист Иоан Богослов“

57006 Βασιлика, Солунско, Гърция

Тел.: +30 23960 41320, факс: +30 23960 41594

© За българското издание: Зографска света обител

Издава: Фондация „Наследство на Зографската света обител“

Превод от гръцки език: Иеродякон Атанасий Зографски

Графично оформление: Милена Вълнарова

Графични рисунки: Дария Михайлова, Русия

През 2018 г. преводът от гръцки език бе ревизиран

Заглавие на оригинала:

ΓΕΡΟΝΤΟΣ ΠΑΪΣΙΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ

ΛΟΓΟΙ, τ. Β΄

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΑΦΥΠΝΙΣΗ, 1999

ISBN: 978-954-770-450-3

ГЛАВА ТРЕТА

ЗА ЧИСТИЯ ВСИЧКО Е ЧИСТО

Духовният човек е „огън, който изстребя“

– тче, как човек може да живее днес в обществото добре, по християнски, без да се съблазнява от хората, които живеят далече от Бога?

- Защо да се съблазнява от другите, които не са близо до Бога? Ако живееше в семейство с още шест-седем братя и сестри и един-двама от тях сатаната ги подмамеше да живеят греховен живот, тогава щеше ли да се съблазнява от греховния им живот?

- Не, щеше да им състрадава, защото са му братя.

- Значи, лошото е вътре в нас. Нямаме любов и затова не чувстваме всички хора като наши братя и се съблазняваме от живота им. Всички сме едно голямо семейство и помежду си сме братя, защото всички хора са Божии деца. Ако истински почувстваме, че сме братя с всички хора, ще ни боли за онези, които живеят в греха и няма да се съблазняваме от греховния им живот, но ще се молим за тях.

Значи, ако се съблазняваме, злото е вътре в нас, а не извън нас. Когато се съблазняваме, нека си казваме: „А ти колко си съблазнил? Защо тогава не търпиш братя си? Тебе как те търпи Бог с всичко онова, което вършиш?“. Помислете си за Бога, Света Богородица, ангелите, които виждат всички хора по земята. Все едно че стоят на някой балкон и гледат хората, които са събрани на площада - едни крадат, други се карат, трети падат в плътски грехове и т.н. Как търпят всичко това! Как търпят цялото зло и грях, които съществуват в света,

а ние не можем да търпим братата си! Страшно нещо е това!

- Отче, какво означава казаното от Апостола: *Бог е огън, който изтребя?* (Евр. 12:29).

- Ако в една печка хвърлиш хартии, боклуци, какво ще стане с тях? Няма ли да изгорят? Така е и с духовния човек - каквото и да му хвърли изкусителят, изгаря. Огън, който изтребя. Когато у човека се разгори божественият пламък, всичко изгаря. Тогава лошите помисли не могат да се прилепят. Тоест дяволът не престава да го замеря с лоши помисли, но духовният човек е огън, който ги изгаря. Тогава дяволът се уморява и спира. Затова и апостол Павел казва: *За чисти всичко е чисто* (Тит. 1:15). За тях няма нищо нечисто. Ако хвърлиш чистия в блатото, той си остава чист, подобно на слънчевите лъчи - където и да попаднат, остават светли и чисти.

Духовният човек при досега си с някой светец се изменя в добрия смисъл на думата, а от плътския човек не претърпява раздразнение и възбуда. Вижда го, чувства болка за него, но не претърпява вреда. Онзи, който се намира в средно духовно състояние, при досега си с някой духовен човек се изменя към добро, а при допира си с някой плътски човек отново се изменя, но към лошо. Плътският човек не може да разбере и да разпознае светия, а от друг плътски човек бива възбуден и раздразнен. Бесноватият, ако види светец, бяга, а плътският човек отива при светията, за да го дразни и съблазнява. Онзи, който е достигнал до състоянието на содомците, се съблазнява дори и от ангелите (виж Бит. 19:1-5). А смиреният, макар и да няма духовен опит, различава Божия ангел от демона, защото има духовна чистота и е вътрешно сроден на ангела. Докато егоистът и плътският, освен че бива прелъстен лесно от лукавия дявол, от своя страна също предава на другите лукавство и ги предизвиква с плътскостта си, нанасяйки вреда на болните души със своите духовни микроби.

- Отче, как човек може да стигне до състояние да вижда всичко чисто?

- Трябва да се очисти сърцето, за да може в него да обитава Божията благодат. *Сърце чисто създай в мене, Боже* (Пс. 50:12),

нали така се казва в псалома? Когато сърцето - мъжко или женско - се очисти, тогава в него се вселява Христос и тогава човек нито съблазнява, нито се съблазнява, но предава на другите благодат и благоговение. Онзи, който внимава и пази духовната си чистота, запазва и божествената благодат. Така вижда всичко чисто, но оползотворява и нечистото. Използва и него за добро в духовната си работилница. От непотребните хартии прави чисти салфетки, листове, тетрадки и т.н., от парчетата бронзова сплав прави свещници и т.н. Обратно, онзи, който приема лукавството и мисли лукаво, превръща дори и доброто в зло, подобно на някой военен завод, който и от златото прави куршуми и гилзи за снаряди, защото такива са машините в него.

Когато човек започне да прави отстъпки на греха, тогава почернява вътрешно, очите на душата му се размътват и вижда всичко като в мъгла. Такъв човек е осквернен от греха и грехът го обърква. Дори и чистото може да го види като греховно. Има хора, които не могат да повярват например, че някои младежи и девойки живеят непорочен и чист живот. Казват: „Днес е невъзможно такова нещо”. Клетите са толкова затънали в греха, че виждат всичко греховно. Хората, които са се сдружили с дангалаците³⁰, не могат да повярват, че други са приятели с ангелите. Обаче нека не изискваме от свинете да се отнасят с благоговение към лилиите. И Христос е казал: *не хвърляйте бисера си пред свините, за да го не стъпчат с краката си* (Мат. 7:6). Затова онзи, който живее духовно, чисто, нека внимава да не допуска дързост в отношенията си със светските хора³¹, нито да им дава духовни права, за да не получи вреда и да не им нанесе вреда. Защото светските хора имат друг устав и друг типикар³² и не могат да различават светото миро от одеколونا.

- Отче, външните изкушения могат ли да попречат на някого,

³⁰ Виж речника в края на книгата. – Б. пр.

³¹ Т.е. да не се държи свободно с тях, да не им разказва свои духовни преживявания, за да не дава право да го съдят и укоряват. – Б. пр.

³² Определен монах, който наблюдава и ръководи изпълнението на църковния устав по време на богослужението. – Б. пр.

който иска да живее близо до Христа?

- Не. От Христа може да ни раздели само недуховният ни живот. Това е работата на дангалака: да причинява съблазни и да сее злоба; да се бори с хората - кога жестоко, кога лукаво.

Христос ни обича и е близо до нас, когато живеем според волята Му. Затова, когато виждате, че се пораждат съблазни, не се страхувайте и не изпадайте в паника. Ако човек не се отнася към нещата по духовен начин, няма да види радост нито един ден, защото дяволът ще му намери слабото място и постоянно ще му причинява съблазни, за да го притеснява и разстройва - днес с едно, утре с друго, други ден с трето и т.н.

Нека ние не причиняваме съблазни

Да внимаваме, доколкото можем, ние да не даваме поводи и да не се създават грозни ситуации. Да не отваряме пукнатини пред лукавия, защото душите, които имат повредени помисли, претърпяват щета и намират повод да оправдаят себе си. И така можем, от една страна, да съзиждаме, а от друга, да рушим.

Веднъж бяха дошли в колибата ми няколко младежи - модерни момчета - и разговаряхме. В онзи ден трябваше да изляза от Света Гора. Когато разбраха това, тръгнаха и те да излизат навън и на корабчето дойдоха и седнаха до мен. С голям интерес ме питаха за различни духовни въпроси. Обаче някои от другите хора се съблазниха и ни гледаха много подозрително. Ако можех да предвидя, че някои ще се съблазнят, щях да взема мерки.

Светът е лукав. Трябва да се грижим да не причиняваме съблазни. Разбира се, не сме виновни тогава, когато не можем да вземем предварително мерки или когато нямаме опит за нещо. Но да не очакваме награда от Бога, когато от невнимание създаваме проблеми. Имаме награда, когато ние внимаваме, но врагът създава проблеми. Например някой ми казва, че съм в прелест. Първо ще видя дали съм в прелест или не. Казвам си: „За да го каже, значи нещо е видял в мене. Не го е казал просто така, от нещо се е съблазнил”.

И се стремя да намеря онова, с което съм съблазнил брата, за да се поправа. Ако казва, че съм прелъстен, че съм магьосник, за мен е печалба, защото няма да се събира народ и ще остана на спокойствие. Но той, горкият, ще бъде наказан, защото причинява зло на Църквата. Не е ли жалко? И виновен съм аз, защото нещо не съм внимавал. Например някои тръгват да ми целунат ръка и аз ги тупам леко по главата. Друг вижда това и казва: „Прост монах е, пък ги благославя, като че е свещеник! На какъв се прави?“. Не са виновни те; аз не трябва да повтарям това.

- Отче, когато човек от невнимание причини съблазън, някои казват: „Остави го, той е невменяем“.

- Невменяем е онзи, който не може да мисли, а не онзи, който не внимава. Невнимателният запалва огън и не помисля, че ще стане пожар там, където го е запалил. Когато такъв човек запалва огън и обгаря и други души, имаме дълг да се молим и да изсипем по някоя кофа вода. Други пък са несдържани и буйни, благочестиви са, но имат и някаква вътрешна повреда. Когато чуят нещо, с което не са съгласни, не изследват дали са прави или не, но се хвърлят и правят всичко на пух и прах. На такива трябва понякога деликатно да им натискаме спирачката, а друг път, като спрат, да подлагаме пак деликатно някой камък под колата им, защото могат да тръгнат в обратна посока и да повлекат със себе си и други.

Как някои обичат да създават съблазни

Не вярвайте лесно на това, което чувате, защото някои говорят така, както сами разбират нещата. Веднъж един човек отишъл при Хаджиефенди³³ и му казал: „Хаджиефенди, да имам молитвите ти, там, горе са се събрали сто змии“. „Сто змии? Откъде толкова много?“, учудил се свети Арсений. „Е, ако не са сто, със сигурност са петдесет“. „Петдесет змии!“ „Всеки случай са двадесет и пет!“ „Ти чул ли си някога да се съберат на едно място двадесет и пет змии?“, попитал го отново светията. След това онзи го уверил, че са били

³³ Така наричали свети Арсений Кападокийски жителите на Фараса. – Б. изд.

поне десет. Светията му казал: „Добре де, събрание ли са имали, та са се събрали десет змии? Това не е възможно!” „Пет ще са били”, отвърнал онзи. „Пет?” „Е, две ще са били”. После свети Арсений го попитал: „Ти видя ли ги?”. Отвърнал му: „Не, чух ги как съскаха в храстите...” Тоест могло е да бъде и някой гущер!... Аз никога не си вадя заключения от това, което чувам, без да го изследвам. Някой може да казва нещо, за да обвини някого, друг може да говори просто така, а друг - нарочно.

Как някои обичат да създават съблазни! В Коница имаше двама много добри приятели. В празничните и неделните дни не обикаляха по града, но идваха в манастира „Стомион”³⁴ и дори пееха на службата. След това се изкачваха в планината. Веднъж един развален тип им беше подпалил фитилите. Отишъл при единия и му казал: „Ти знаеш ли какво говори за тебе приятелят ти? Това и това”. Отишъл и при другия и му казал: „Знаеш ли какво говори за тебе онзи, когото считаш за приятел? Това и това”. Внезапно и двамата озверяха и подхванаха кавга в манастира! Междувременно онзи, който им бе подпалил фитилите, си отиде, а те продължиха да се карат. По-малкият беше и малко нещо нервен, та започна да ругае по-големия. Казах си: „Сега какво да правя? Гледай какво причини изкусителят!”. Отидох и казах на по-големия: „Виж сега, по-малък е от тебе, а е и малко нервен; не му се обиждай. Поискай му прошка”. „Отче, как да искам прошка, не виждаш ли как ме псува? Аз си нямам и представа за това, в което ме обвинява”. Отидох и при по-малкия и му казах: „Виж сега, той е по-голям. Нещата не стоят така, както ти си мислиш. Иди и му искай прошка”. Онзи се разпали и започна да вика: „Отче, ще се скарам и с тебе!”. „Добре, Пандели, нека се скараме. Само почакай малко да се приготвя...”, казах и се отдалечих. Извън манастира бях сложил едни дълги греди, за да направя ограда на градината. Отидох и взех оттам една гредата, близо пет метра дълга, и започнах да я тегля към манастира, за да го накарам да се размее. Той отвътре чуваше, че я мъкна, но не можеше да си представи защо

³⁴ Там Старецът е живял две години. – Б. пр.

ми беше нужна. Влязох в двора, теглейки гредата, и я домъкнах до притвора на храма. „Ела сега, Пандели, да се скараме!“, казах му. И двамата щяха да се пръснат от смях, щом разбраха за какво ми беше нужна гредата! Това беше. Ледът се разчупи. Дяволът се пръсна. Казвам им: „Вие добре ли сте? Какви са тия работи?“. И отново се сдобриха.

- Отче, клеветата в същия ден ли беше станала?

- Да, и се ругаеха много грозно! Ето какво прави дяволът. А онзи човек навярно им завиждаше, че са задружни като братя, наклевети всеки от тях пред другия и избяга. Клеветата е много лошо нещо. Затова изкушителят се нарича дявол³⁵ - защото клевети. На единия казва едно, на другия – друго, и причинява съблазни. И горките му бяха повярвали и се счепкаха!

- А онзи човек нарочно ли им наговори клевети?

- Да, за да ги раздели. Направи го от „любов“, т.е. от завист.

Разгласяване на греховете

Когато виждаме нещо лошо, нека го покриваме, а не да го разгласяме. Не е правилно да се оповестяват нравствените падения. Да предположим, че на пътя има една нечистотия. Ако оттам мине някой благоразумен човек, ще вземе една плоча и ще я покрие, за да не предизвиква отвращение у хората. А един неблагоприятен човек, вместо да я покрие, може да започне да я човърка и още повече да разпространи смрадта от нея. По същия начин, когато безразсъдно разгласяваме чуждите грехове, причиняваме още по-голямо зло.

Господните слова: *обади на църквата* (Мат. 18:17) не са казани в смисъл, че всичко трябва да става известно, защото днес не всички са Църква. Църква са онези, които живеят така, както иска Христос, а не другите, които се борят срещу Църквата. В първите години на християнството, когато изповедта се извършвала пред всички членове на Църквата, тогава обади на църквата се е

³⁵ На гръцки език διάβολή означава „клевета, интрига“, а διάβολος – „клеветник“. – Б. пр.

разбирало именно по този начин. Но в нашето време, когато рядко дори членовете на едно семейство имат един и същи духовник, нека не ни измамва лукавият с обади на църквата, защото, ако разгласим например едно нравствено падение, то става известно и на противниците на Църквата и така им даваме повод да започнат война срещу нея, с което вярата на немошните души се разклаща.

Ако една майка има дъщеря, която е блудница, не я злепоставя и унижава пред другите, но прави всичко възможно да запази репутацията ѝ. Ще продаде имуществото си, ще отидат заедно в друг град, ще се постарее да я ожени, за да поправи предишния ѝ живот. Точно така постъпва и Църквата. Добрият Бог ни търпи с любов и не излага публично никого, въпреки че знае окаяното ни състояние, защото е сърцеведец. Също и светиите никога не излагат някой грешник пред другите хора, но с любов, духовно благородство и по таен начин помагат за поправяне на злото. А ние, въпреки че сме грешници, вършим обратното като лицемери. Трябва да се стремим да не се съблазняваме лесно и да не си правим веднага изводи, че онова, което вършат другите, е лошо.

- Отче, споменахте за разгласяването на нравствените падения. А има ли грехове или болестни състояния, които в определени случаи трябва да станат знайни?

- Чуй да ти кажа. Аз правя това с някои познати. Например виждам, че някой върши безчиние и съблазнява и другите. Казвам му веднъж, два пъти, пет, десет, трийсет пъти да се поправи, но той не се поправя. Обаче той няма право да продължава да безчинства след многократни напомняния, защото и други се увличат да му подражават. Хората лесно подражават на лошото, а трудно - на доброто. Затова се принуждавам да предупредя и други, които виждат това безчиние, за да ги предпазя.

Тоест, когато казвам: „Не ми харесва това, което върши едичкой си”, не го казвам, за да осъдя (вече съм го казал многократно и на самия него), а защото другите виждат този недостатък, повлияват се от него, подражават му и даже казват: „След като

отец Паисий не му казва нищо, значи всичко е наред”. Ако не кажа, че това положение не ми харесва, създавам впечатлението, че го благославям и че ми харесва. Така се разрушава цялото, защото хората може да си помислят, че действията на онзи човек са правилни и сами да ги прилагат. И какво се получава? Мислят си, че не съм казал нищо на самия човек. Не знаят как ме е мъчил толкова време. А и дяволът внушава: „Няма нищо лошо в това. Ето виж, и онзи го прави, а старецът Паисий нищо не му казва”. Затова когато виждам, че някой продължава по обичая си да върши някое безчиние, въпреки че съм му казал да се поправи, в разговорите си с други хора, които го познават, казвам: „Не ми харесва онова, което върши еди-кой си”. По този начин предпазвам другите от увреждане. Това не е осъждане. Нека не смесваме нещата.

После някои идват и ме упрекуват: „Защо си казал на другите? Това беше поверително”. Казвам му: „Какво ти поверително? Казах ти хиляди пъти и не се поправи. Нямах право да причиняваш вреда на другите, които ще си помислят, че нямам нищо против това положение на нещата”. Само това оставаше - да не го кажа на другите, след като им вреди! Особено когато идва някое дете от познато на мен семейство и виждам, че с действията си разрушава семейството, му казвам: „Ако не се поправиш, ще съобщя за това на майка ти. Нямах право да идваш при мен и да ми разказваш за състоянието си, а после да продължаваш да си вееш байрака. Ще кажа на майка ти, за да запазя семейството ви”. Ако някой се кае, тогава добре. Но ако продължава същата тактика, тогава трябва да говоря, защото нося отговорност.